

ÖNKORMÁNYZATI PROFIL mint a helyi stratégiai tervezés eszköze NICOLE Projekt

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Erasmus+

Jelen kiadvány az Európai Unió támogatásával készült. A kiadványban foglaltak nem szükségszerűen tükrözik az Európai Unió vagy az Európai Oktatási és Kulturális Végrehajtó Ügynökség (EACEA) álláspontját. Ezekért sem az Európai Unió, sem az EACEA nem vállal felelősséget.

Tartalomjegyzék

NICOLE - A projekt	2
<i>ÖNKORMÁNYZATI PROFIL mint a helyi stratégiai tervezés eszköze</i>	4
<i>A fenntarthatóság fogalma</i>	4
<i>Indikátorok</i>	5
<i>Megjegyzés a mutatók használatához</i>	6
Önkormányzati profil	7
<i>ÖNKORMÁNYZATI PROFIL – SZERKEZETI JAVASLAT</i>	7
<i>Számszerűsíthető mutatók</i>	7
<i>Bevezetés</i>	7
2. <i>Helyszín</i>	8
3. <i>Természeti adottságok</i>	8
A. TÁRSADALOM	8
1. <i>Lakosság</i>	8
2. <i>Lakhatás</i>	9
3. <i>Civil társadalom, közösség és szabadidő</i>	10
4. <i>Egészség és biztonság</i>	10
B. KÖRNYEZET	12
1. <i>Közlekedés</i>	12
2. <i>Felszereltség</i>	12
3. <i>Környezet</i>	13
A klímaváltozás hatásaival összefüggő indikátorok	14
C. <i>GAZDASÁG</i>	14
2. <i>Ipar</i>	15
3. <i>Mezőgazdaság</i>	15
4. <i>Szolgáltatások</i>	15
Egyebek	16

Az alapprobléma:

Számos uniós régió viszonylag messze esik a fejlesztési központoktól, és számos kihívással néz szembe a fenntartható helyi fejlődés területén. Gyakran hiányzik a fejlett műszaki, közlekedési, szociális és környezetvédelmi infrastruktúra, jelentős a munkahelyek, de a képzett munkaerő hiánya is, hiányos a hátrányos helyzetűek munkaerő-piaci integrációja és egyéb funkcionális fenntartható helyi fejlesztési rendszerek, de az innovatív megoldások is hiányoznak a gazdasági, szociális és környezetvédelmi területeken. A fejlesztési mutatók szinte mindenhol jelentős elmaradást mutatnak az európai átlaghoz képest, és ez vonatkozik a GDP és az életminőség mutatóit nem érintő területekre is (önsegítés, jó kormányzás, közösségépítés, társadalmi és ágazatközi együttműködés, éghajlatváltozás elleni küzdelem, sérülékeny közösségek integrációja). Az oktatási ágazat a legtöbb tagállamban - több összetett okból kifolyólag - különösen elmaradt a legsikeresebb uniós országokétól. Ez tükröződik az önkormányzati területen is, ahol a helyi önkormányzatok választott képviselői nem rendelkeznek a településeik jövőjét szolgáló hatékony és átlátható irányítással kapcsolatos ismeretekkel, készségekkel és tapasztalatokkal. Napjainkban a helyi fejlődés fő kihívásai közé tartozik az éghajlatváltozás elleni küzdelem és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a hosszú távon kiszolgáltatott és hátrányos helyzetű kisebbségek integrációja, a fiatalok elvándorlása, a helyi hatóságok integritásának megteremtése és fenntartása, valamint a helyi társadalmi és gazdasági fejlődés fenntartása. Ha azonban egy helyi felmérést végzünk a település legfőbb szükségleteiről, a legtöbb polgármester inkább azt fogja mondani, hogy a falunak nagyon hiányzik egy felújított főtér, egy kátyús út javítása, vagy egy új kerítés a helyi temetőben. Ezért van szükség a választott önkormányzati képviselők speciális képzésére, különösen a fent említett globális és helyi kihívásokra adandó minőségi válaszok keresése terén. Mindennek ellenére ezekben a határ menti régiókban jelen vannak a jó kormányzati gyakorlatok, amelyek a felvilágosult

NICOLE - A projekt

vezetők, polgármesterek és a mindenki számára jobb életre törekvő emberek hosszú távú erőfeszítéseinek gyümölcsei. A NICOLE projekt ezért a döntéshozók segítségével kívánt foglalkozni, ezekre a jó gyakorlatokra és esettanulmányokra építve lehetővé tette a legjobb példák megosztását, előmozdította a jó kormányzási gyakorlatok és tapasztalatok átadását, és megerősítette a lemaradó határ menti régiók további fenntartható fejlődését.

A projekt a következő okokból jött létre: A döntéshozók helyi fejlesztési és irányítási készségeinek fejlesztése, a stratégiai és cselekvési tervezés javítása, valamint a magas színvonalú társadalmi és gazdasági fejlesztési tervek végrehajtásának javítása a helyi döntéshozók bevonásával.

A projekt célja: A helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek tudatosságának és ismereteinek növelése, a helyi fejlesztések irányításában való jártasságuk javítása, és ezáltal a települések társadalmi és gazdasági fejlődésének jobb tervezése és megvalósítása.

Specifikus célok:

- 1). A helyi fejlesztési jogyakorlatok elérhetőségének növelése
- 2). A helyi fejlesztési szereplők (elsődleges célcsoport) oktatásában részt vevő oktatók/trénerek készségeinek, kompetenciáinak, ismereteinek fejlesztése.
3. A helyi fejlesztési szereplők tudatosságának, kompetenciáinak, ismereteinek és reagáló képességének növelése (másodlagos célcsoport).

Megvalósult tevékenységek:

a) Helyi fejlesztési eszköz (önkormányzati profil) készítése, amely számos helyi, regionális és országos mutatót használ fel a helyi problémák, kihívások, lehetőségek és okos fejlesztési módszerek jobb megértése és megismerése érdekében.

b) Helyi fejlesztési jogyakorlatok azonosítása, összegyűjtése, kidolgozása és terjesztése, valamint ezek közzététele a jogyakorlatokról szóló útmutatóban más döntéshozók és az EU peremrégióiból érkező jelöltjeinek számára.

c) a projekt által érintett területeken (különösen a sérülékeny közösségek integrációja, éghajlatváltozás, helyi fejlesztés) a döntéshozók számára képzési kurzus előkészítése, kidolgozása és tesztelése, megosztása és bővítése, a helyi fejlesztési rendszerek új ötletekkel, megoldásokkal és gyakorlatokkal való gazdagítása.

(d) online eszközök előkészítése és átadása a helyi döntéshozók, helyi, regionális és országos szereplők számára (mutatók és legjobb gyakorlatok).

A projekt eredményei:

- 1). A települési profilok (mutatók) módszertana
- 2). Jogyakorlatok útmutatója - A helyi fejlesztés jogyakorlatainak kézikönyve a társadalmi vállalkozások és egyéb projektek prioritásairól
- 3). Online eszköz a helyi érintettek számára (a helyi fejlesztési tervezés hatékonyabbá tétele).

Célcsoportok :

- A felnőttképzésben és képzésekben aktív partnerek oktatói, szakemberei (30 fő)
- Helyi döntéshozók (polgármesterek, tanácsadók) (300 fő 7 országban)
- A helyi fejlesztésben érdekelt helyi szakemberek (közösségi vezetők, papok, civil szervezetek aktivistái, gazdálkodók, vállalkozók stb.) - 70 fő

Transznacionális dimenzió: A projekt számos uniós ország helyi és nemzeti jogyakorlatára épít, és számos sikeres megközelítést hangol össze, amelyek nagyon eltérő helyi fejlesztési igényeket és feltételeket elégítenek ki. Ez a megközelítés olyan univerzális eszközkészletet biztosít, amely a különbségekre épít, de közös, egyetemes útmutatást és válaszokat ad. Emellett a projekt 7 országból számos készséget és ismeretet tesz közzé.

ÖNKORMÁNYZATI PROFIL mint a helyi stratégiai tervezés eszköze

A fenntarthatóság fogalma

Az ENSZ 1996 júniusában tartott, városi lakhatást érintő találkozásán a HABITAT II több szempontot is megemlített a fenntarthatósággal kapcsolatban. A fenntarthatóság a jövőre kiterjesztett igazságosság és harmónia, konkrét végcél nélküli, körültekintő utazás, a környezeti, gazdasági és szociokulturális célok harmonikus, közös fejlesztésére irányuló, folytonos törekvés, aktív állampolgári részvétellel kiegészítve. Ebből kifolyólag a fenntartható önkormányzat az, amelyik sikeresen képes egyidőben egyensúlyozni a gazdasági, környezeti és szociokulturális kihívásokat és folyamatosan képes alkalmazkodni ezek változásaihoz. A fenntarthatóság egyik szokatlanabb definíciója szerint a fenntarthatóság az örök fiatalságra való törekvés. Az új lehetőségek folytonos feltalálása, amely magát a fiatalságot tükrözi, az innovációra való képesség, amely egy vitathatatlan erőforrás, az ismeretlen iránti kiapadhatatlan vágy, a jobb utáni kutatás. Ezek a tényezők mind a probléma középpontjában álltak.

A HABITAT célkitűzései az igazságosság, a szegénység felszámolása, a fenntartható fejlődés, élhető környezet és diverzitás, a család, a civilek bevonása és a kormányzati felelősség, a partnerség, szolidaritás és nemzetközi kooperáció és koordináció elvein alapultak. Számos ajánlást és koncepciót fogalmazott meg, megalapozta a helyi hatóságok, a köz- és magánszektor, a civil szervezetek és szakmai testületek érdemi hozzájárulásának mutatóit; kiemelte a magánszemélyek és a piaci erők szerepét. A megállapodásnak számos kulcseleme keletkezett: a bolygó gazdasági, szociális, politikai és környezeti jövője attól függ, hogyan közelítjük meg a városok kérdését; a nem állami szereplők és a kormányzati decentralizáció növekvő fontossága; a helyi és nemzeti intézményi és pénzügyi kapacitásokat meg kell erősíteni a városok problémáinak célzott kezelése érdekében; a legtöbb pénzügyi és technológiai erőforrásoknak országoktól, városoktól és közösségektől kell származnia. Végül, a joggyakorlatokat és indikátorokat emelték ki, mint a városi fenntarthatóság leginnovatívabb eszközei.

Napjainkban a világ önkormányzatai komoly kihívásokkal kell, hogy szembenézzenek. Az elmúlt két

évben a fókusz a COVID-járványon és az azt követő, illetve azzal párhuzamosan kialakuló gazdasági válságon és recesszió volt. Ugyanakkor sokkal komolyabb kihívások várnak az emberiségre: a globális felmelegedés és annak hatásai a földi életre. Ezen kihívások kezelésének elmulasztása háborúkhöz, zavargásokhoz, természeti katasztrófákhoz, éhezéshez és sokkal több halálesethez vezethet, mint a jelenlegi járvány által okozott halálesetek összesen. Napról napra világosabb, hogy új gazdasági, szociális, társadalmi megállapodásokat és vagyoneelosztási modelleket kell találni és bevezetni. A 19. században az önkormányzatokat érintő közegészségügyi intézkedések (mint a szemétszállítás, tiszta ivóvíz, rágcsőirtás) a járványok, a kolera és más fertőző betegségek eltűnéséhez vezettek. A modern önkormányzatok feladata már más jellegű, de nem kevésbé fontos: a közösség támogatása és bevonása mellett fenntartható fejlesztési stratégiák fejlesztése és bevezetése. Az ENSZ és más globális kezdeményezések (HABITAT, Riói Világforum, Local Agenda 21, helyi önkormányzatok különböző társulásai – ökövárosok, Európai Városok, Egészséges Városok, klímabarát települések a helyi fenntarthatóságért) a fenntarthatóság kérdése, szemben a végtelen gazdasági növekedésével, még mindig nincs napirenden a politikai képviselők, pártok és kormányzatok szintjén.

Az emberiség történelme és fejlődése számos tényezőn alapszik. Filozófusok gyakran vitatják az egyén szerepét a társadalomban, a véletlen felfedezések, a kíváncsiság, a természeti és természetfeletti tényezők szerepét és hatását. Számos találmány és felfedezés származott pusztán kíváncsiságból, a „mi lenne, ha...” feltevéséből, vagy sorozatos próbálkozásból és kudarcból. Az emberi tevékenységek komplexitásával, az ipari és információs technológiai forradalommal a tervezési folyamatok fontossága elengedhetetlenné vált. Napjainkban azok az önkormányzatok, amelyek nem olyan régen még a szocialista rendszer 5 éves tervezési időszakában működtek, melyet 100%-ban kellett teljesíteniük, olyan kihívásokkal kell szembeülniük, mint a globális felmelegedés megelőzését és hatásmérséklését figyelembe vevő stratégiai tervezés. Új tervezési eszközök és módszerek alakultak ki és lettek törvényileg kötelezőek az önkormányzatokra nézve. A polgármesterek megismerték a SWOT analízist, a stratégiai és akcióterveket, projekteket és

projektmenedzsmentet. A legjobb tervezés és megközelítés mindig a helyi elemzéssel kezdődik. A legfontosabb azt tudni, honnan indulunk, milyen célokat akarunk elérni és milyen változásokat és változtatásokat értünk el. Számos kezdeményezés, európai és globális szintű program és hálózat kezdett saját indikátorokat fejleszteni.

Indikátorok

“Az indikátorokat úgy választjuk ki, hogy egy specifikus rendszer működéséről nyújtson információt, egy speciális célból – hogy segítse a döntéshozatalt és menedzsmentet. Az indikátor számszerűsíti és összesíti a mérhető és monitorozható adatokat, hogy meghatározza, van-e változás a rendszerben. Ahhoz azonban, hogy megértsük a változás folyamatát, az indikátornak segítenie kell a döntéshozót annak megértésében, miért következik be a változás.”

A Bizottság fenntartható európai városokról szóló jelentése (EC 1996a) felismeri a fenntarthatósággal kapcsolatos indikátorok mint eszközök szükségességét a fenntarthatósági eredmények mérhetőségében. Ha ugyanis a fenntarthatóság egy koherens politikai cél, mérhetőnek kell lennie ahhoz, hogy lássuk, felé haladunk-e. A Világbank az indikátorokat teljesítménymutatókként határozza meg, melyek az összegzett információkat használhatóvá alakítják, ugyanakkor kiemelik a fluktuációt, az intertemporális variációkat és a bizonytalanságot is. Az indikátorok képzésében résztvevő minden szervezet egyetért abban, hogy az indikátorok hasznos eszközei a törvényalkotásnak (jövőre irányuló indikátor) és a megvalósításnak (visszamenőleges indikátor), de kiemelik ezek határait (WRI 1994).

Az utóbbi években a fenntarthatósági indikátorok hatására és szignifikanciájára óriási érdeklődés mutatkozott, de a valós használhatóságuk a városi fenntarthatósági teljesítményének mérésében még kezdeti szakaszban van. A környezet állapotát szemléltető, valós, konkrét fizikai méréseken alapuló leíró indikátorok könnyebben megállapíthatók és értelmezhetők meghatározott mérőszámok és küszöbértékek mentén. A teljesítménymutatók szakpolitikai elveken és célokon alapulnak. Az indikátorok meghatározott célok nélkül értelmetlenek, és nem járulhatnak hozzá a városi életminőség javításához, ha nincs olyan szakpolitikai

keret, amely az aktuális helyzet diagnosztizálásán alapul, felismerve, hogy bizonyos tényeken változtatni kell, és irányokat jelöl ki a változtatásoknak és céloknak (végső céloknak, amennyiben lehetséges).

Az indikátorok kidolgozásában részt vevő összes szervezet egyetértenek abban, hogy az indikátorok jelentősége túlmutat azon, amit közvetlenül a megfigyelésekből nyerünk, és hogy világosnak, egyszerűnek, tudományosan megalapozottnak, ellenőrizhetőnek és reprodukálhatónak kell lenniük. A városi mutatók nem tartalmazhatnak kizárólag környezeti mutatókat, mivel a környezeti teljesítmény nem az egyetlen tényező a város fenntarthatóságának elérésében. A szocioökonómiai kérdések kritikus szerepet játszanak, ezek indikátorai elengedhetetlenek.

Az indikátorok elvárt tulajdonsága, hogy szignifikánsak legyenek, segítsék az összehasonlítást, értékelést és előrejelzést, segítsék az adatbankok felépítését, harmonizálását, a különböző szintű döntéshozatalt a helyi tájékozódás, felhatalmazás és demokrácia előmozdítása érdekében. Hozzá kell járulniuk a város láthatóbbá és átláthatóbbá tételéhez is, és lehetőség szerint szimbolikus szerepet kell betölteniük. Fel kell ölelniük minden olyan ágazatot és környéket, amely hozzájárul a fenntartható fejlődés folyamatához. Mint minden innovációnál, a mutatók alakulását is erősíti az állandó innovatív környezet megléte. Az egyesült államokbeli Seattle-t gyakran a dinamikus város klasszikus példájaként említik, koherens mutatókkal.

Az indikátorokkal pontosabban mérhető a nyomás, az aktuális állapot vagy a politikai hatások, de egy dinamikus helyzetben igazán a „végső állapot” számít. Egy politikai döntés, legyen bármennyire is jó vagy fenntarthatóság-orientált, nem lesz hatékony, ha az eredmény messze van a céltól (ami vagy a kiindulási állapotnak vagy egy irreális célnak köszönhető). A mutatók mérhetik egy-egy cselekvés sikerességét, sőt cselekvésre is ösztönözhetnek, de nem jelzik, hogy milyen cselekvésre van szükség. A döntéshozóknak, a civil szervezeteknek és a lakosoknak a városi beavatkozás eszközeinek széles választéka áll rendelkezésükre, és a helyes gyakorlati útmutatók inspirálhatják őket cselekvésre. A tematikus indikátorok céljai városi szinten határozhatók meg, az egyes városok prioritásainak megfelelően. Egy város nemzeti vagy szupranacionális szintű teljesítményét

ezért a célkitűzései és az e tekintetben elért előrehaladás alapján kell megítélni.

Megjegyzés a mutatók használatához

- Megfelelő, monitorozott adatbázis nélkül nem lehet indikátorokat létrehozni.
- A teljesítménymérések kitűzött célokat feltételeznek (pl. amelyekhez a teljesítményt mérni lehet).
- A különböző helyeken élőknek eltérő értékrendje van. Az indikátoroknak ezért képesnek kell lenniük arra, hogy figyelembe vegyenek eltérő helyszíneket, embereket, kultúrákat és intézményeket.
- Az indikátorkészlet idővel változik.
- Az indikátorkészlet csak nagyon ritkán, szinte soha nem teljes.
- Az indikátorok mérése csökkenti a bizonytalanságot, de nem zárja ki teljesen.
- Az indikátorok fontos szerepet játszanak abban, hogyan befolyásolják az emberi tevékenységek a környezetet – az indikátorok megváltoztatása nagy valószínűséggel a rendszert is megváltoztatja.

Forrás: az ENSZ Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Szervezete, 2002

Néhány kutató megfigyelte, hogy az EU indikátorrendszere alig koncentrálna a fenntartható fejlődés társadalmi és kormányzati aspektusaira (Adelle & Pallemarts, 2009), míg mások szerint a társadalmi és gazdasági megfontolások vannak alulreprezentálva (Lynch *et al.*, 2011). Szinte az összes indikátorkészlet kiemelt hangsúlyt fektet a fenntarthatóság környezeti aspektusaira, időnként más kategóriák kárára (Shen *et al.*, 2011). Általánosságban véve elmondható, hogy a legtöbb indikátorkészlet nem köti össze, hogyan kapcsolódnak egymáshoz a fenntarthatóság pillérei. (Adinyira, Oteng-seifah & Adjei-kumi, 2007).

Az indikátorkészlet kiválasztásakor felmerülő, kevésbé alapvető kérdések közé tartozik a szabványosítás és az adatok nyilvánossága. Mivel a teljesítményértékelés a fenntarthatósági mutatók használatának egyik fő célja, fontos, hogy a hasonló városi területek teljesítményét össze lehessen hasonlítani. Ily módon

az indikátorkészletek validálhatók és javíthatók, megvilágítva az összetett és elvont politikai kérdéseket (Yigitcanlar és Lönnqvist, 2013).

Az adatokhoz való hozzáférés egy másik fontos, megfontolandó szempont az indikátorrendszer kiválasztásakor. Ezeket a keretrendszereket egyének és csoportok széles köre hozza létre, mint pl. kormányzati szereplők, civil szervezetek és egyetemek, hogy csak néhányat említsünk

(Sébastien & Bauler, 2013). Az eredmények azt mutatják, hogy gyakran csak kissé vagy egyáltalán nem fordítanak figyelmet arra, mely adatok állnak rendelkezésre, mikor az indikátorkészletet összeállítják. A City Blueprints klasszikus esete: annak ellenére, hogy az indikátorkészletet kifejezetten a nyilvánosan elérhető adatokból kívánták felépíteni, a rotterdami vízkészlet fenntarthatóságáról alig tudtak adatokat szerezni (van Leeuwen *et al.*, 2012). Pires *et al.* (2014) szerint az indikátorrendszerek leggyakoribb hibája, hogy nem megfelelő vagy elérhetetlen adatokból dolgoznak.

Ezen a ponton fontos lehet átgondolni, az indikátorrendszer mely aspektusai kívánatosak. Az egyik, amiben nagy az egyetértés, hogy az indikátorkészletnek helyben kell relevánsnak lennie – a város vagy önkormányzat szintjén (területi és szervezeti szempontból) kell érvényesnek lennie (Campbell, 1996; Camagni, 2002). A kiválasztott indikátor keretrendszernek tükröznie kell a vizsgált városi területet mind földrajzi, mind társadalmi kontextusban (Moreno Pires, Fidélis & Ramos, 2014; Hiremath *et al.*, 2013).

Egy másik fontos megfigyelés, hogy a széles politikai támogatottsággal rendelkező indikátorok sikeresebbek, mint amelyeket tudományos intézmények vagy civil szervezetek javasoltak (Hiremath *et al.*, 2013). Ennek az az oka, hogy az indikátorokat a döntéshozók számára való információnyújtáshoz választják ki, azokkal az indikátorokkal együtt, melyekre az adott politikai döntések hatással vannak. Így feltételezik azt, hogy a döntéshozók vannak a legjobb pozícióban ahhoz, hogy meghatározzák az új szabályozások és innovációk potenciális sikerét és fenntarthatóságát.

Mega and Pedersen (1998) javaslata alapján az indikátoroknak világosnak, egyszerűnek,

tudományosan megalapozottnak és megismételhetőnek kell lenniük. Cash et al. (2003) három kritériumot határoz meg mindenfajta indikátorral szemben: meghatározónak, hitelesnek és legitimnek kell lennie. Zavadskas et al. (2007) erre válaszként azt javasolta, hogy a készleteknek „jól megalapozottnak, limitált számúnak, az Agenda 21 céljait széles körben lefedőnek, ésszerű költséghaszon elvek mentén elérhetőnek, hivatalosan publikált adatokon alapulónak, és a városi fejlesztés minden aspektusát tükrözőnek kell lennie“. Végül Hiremath et al. (2013) azt javasolja, hogy az indikátoroknak „politikailag relevánsnak, tudományosan megalapozottnak, megvalósításra késznek és tervezési célokra hasznosnak kell lenniük.“

Önkormányzati profil

Az indikátorokat előkészítő folyamat egyik hasznélvezője a települési profil. A profil célja, hogy segítse a stratégiai tervezés folyamatát és informálja a lakosságot, a látogatókat és a potenciális partnereket, befektetőket, akik szeretnének együttműködni az önkormányzattal. A profil eredeti céljától függően több változat is létezik: a látogatóknak és potenciális befektetők számára egy rövidebb, praktikus, nyomtatott változat (pl. leporelló, tájékoztató füzet, szórólap), amelyek a végfelhasználók számára nyújt szükséges és érdekes információkat. A lakosok számára készített változat kiemelheti a település történetét, a helyi szolgáltatásokat, életminőséget, a sporthoz és szabadidős tevékenységekhez való hozzáférést, a környezeti értékeket és a közbiztonságot. Speciális profilok tartalmazhatnak egészségügyi és munkavállalói lehetőségeket is.

ÖNKORMÁNYZATI PROFIL – SZERKEZETI JAVASLAT

Bevezetés

- helyszín, terület, természeti környezet, szignifikáns elemek, stb.

A. Társadalom

1. Lakosság
  2. Lakhatás
  3. Civil társadalom, közösség és szabadidő
  4. Egészség és biztonság
- Részletek, összefoglaló

B. Környezet

1. Közlekedési infrastruktúra
  2. Technikai felszereltség
  3. Környezet
- Részletek, összefoglaló

C. Gazdaság

1. Üzlet és foglalkoztatás
  2. Ipar
  3. Mezőgazdaság
  4. Szolgáltatások
- Részletek, összefoglaló

Számszerűsíthető mutatók

BEVEZETÉS

1. Bevezetés

- *A bevezető fejezet egyes mutatói más mutatók összehasonlíthatósága érdekében vannak megadva (pl. a területre vagy egy főre jutó tételek átváltása) - ezért nem lehet egyértelműen értelmezni, hogy a magasabb értékek kedvező vagy kedvezőtlen jellemzőket jelentenek-e.*

- *Terület (km²-ben, kis területeken néha hektárban megadva);*

- *Népesség - az adott terület jelenlegi (legfrissebb) népessége (általában az adott év január 1-jén).*

- *Népsűrűség - számítási mutató - az adott terület 1 km² -re jutó lakosainak száma.*

2. Helyszín

- **Egy felettes területi egységhez** (önkormányzati szövetség - helyi akciócsoporthoz - körzet - régió - kohéziós régió - állam - Európa) való tartozás, elhelyezkedés a világrészen belül.

A mutató a terület elhelyezkedését és helyzetét mutatja egy nagyobb területi egységen belül.

- **Távolság a nagyobb városoktól, autópályáktól, határoktól stb.** (az adatot általában km-ben adják meg, de lehetséges az idő percben történő megadása is);

Bármely térképről megtudható (pl. a cseh mapy.cz portál a közlekedési eszközök típusával együtt számítja ki).

A mutató egy területi egység (leggyakrabban egy település) közlekedési elérhetőségét mutatja. Minél alacsonyabb a mutató értéke, annál jobban megközelíthető a település és ez általában vonzóbbá teszi az adott területet.

- **Tengerszint feletti magasság (m-ben megadva)**

A mutató a terület domborzatát jellemzi - a nagyobb tengerszint feletti magasság nehéz mezőgazdasági feltételeket és egyúttal rosszabb közlekedési elérhetőséget jelez, másrészt a terület vonzóbb lehet a turizmus számára.

3. Természeti adottságok

- **Domborzat** (felszín) - a területen található jelentős hegyek, síkságok stb. megléte.

- **Víz** - jelentős folyók, tavak, tavak, gátak stb. jelenléte a területen.

- **Éghajlat** - az éghajlati övezet hatásai, az éghajlat alapvető jellemzői.

- **Az erdők, vízterületek, beépített területek, mezőgazdasági területek és egyéb területek nagysága** - a teljes terület százalékában van megadva;

A mutató az adott területen található földtípusok összetételét mutatja - a diverzifikáció előnyös a terület számára.

- **Helyi sajátosságok**, röviden

Ez a bekezdés mindig összefoglalja a vonatkozó fejezetben nyomon követhető mutatók megállapításait. A sajátosságokat hangsúlyozzák - a

mutatóknak a hasonló területeken szokásosnál lényegesen magasabb vagy alacsonyabb értékeit és a terület ebből adódó helyzetét.

A. TÁRSADALOM

1. Lakosság

Népesség (abszolút adatok) - az adott terület jelenlegi (legfrissebb) népessége (általában az adott év január 1-jén).

A mutató értéke nem értelmezhető külön-külön, hogy kedvező vagy kedvezőtlen - más mutatókkal való összehasonlításhoz lehet használni (1 lakosra jutó érték átváltása).

A férfiak / nők száma (százalékos aránya) - az összlakosság %-ában.

A mutató optimális értéke a férfiak és nők 50% körüli aránya.

A 15 év alatti, a 15-64 éves és a 65 év feletti népesség száma (aránya) - a teljes népesség %-ában.

A mutató a népesség életkorát mutatja, optimális esetben mindkét fiatalabb komponens magas arányban van jelen, ami egyrészt a jövőbeli népességnövekedést (a 15 év alatti gyermekek nagyobb arányú jelenléte), másrészt a munkaképes népesség nagyobb arányát (a 15-64 évesek nagyobb arányú jelenléte) jelzi. Másrészt a 65 év feletti népesség magasabb aránya jobb életkörülményeket és hosszabb várható élettartamot jelenthet.

Az 1 főre jutó fiatalok aránya - a három nagyobb korcsoport kölcsönös arányai (100 lakosra vetítve). Az egyes népességcsoportok arányából számított szintetikus mutató. Értelmezése hasonló az előző mutatóhoz).

A lakosság számának alakulása - teljes növekedés / csökkenés - a lakosság számának különbsége a megfigyelt időszak elején és végén (abszolút), vagy index, azaz az időszak eleji lakosságszámhoz viszonyított és 100-zal megszorított különbség;

A mutató a népesség növekedését / csökkenését figyeli egy adott időszak alatt. A természetes mozgást elsősorban a népesség korszerkezete befolyásolja, a vándorlást pedig a terület vonzereje és a lakásállomány felszereltsége. Általában a

legkedvezőbb a hosszú távú enyhe növekedés (egyes esetekben akár a fejlődés stagnálása), mindkét oldalon jelentős ingadozások nélkül.

Természetes növekedés - a születések és halálozások számának különbsége a megfigyelt időszakban;

Migrációs index - a bevándorlók és kivándorlók számának különbsége a megfigyelt időszakban;

Népességszerkezet iskolai végzettség szerint - a 15 évnél idősebb, adott típusú végzettséggel (általános iskola, középiskola érettségi nélkül / érettségivel, egyetem) rendelkező személyek száma a teljes népességből.

A magasabb iskolai végzettség jobb foglalkoztatási lehetőséget jelent. Másrészt, különösen az utóbbi években egyre nagyobb a kereslet egyes érettségit nem igénylő szakmák és a szakiskolák tanulói iránt.

Várható élettartam - az adott évben született személyek várható élettartama (férfiak / nők).

A cél alapvetően a várható élettartam növelése, de mindenekelőtt a jó egészségi állapotban töltött élettartam növelése - de ezt a mutatót nehéz nyomon követni.

A háztartások teljes száma és összetétele %-ban - teljes családok, nem teljes családok (beleértve a gyermekes / gyermek nélküli háztartásokat, egyéni háztartásokat, nem családi házakat.)

Az egyes háztartástípusok szerkezetének alakulása - A gyermekes teljes családok hányadosa hosszú ideje csökken, az összes többi kategória növekszik.

2. Lakhatás

- **A házak/lakások teljes száma - abszolút szám;**

- **Az alapmutatót általában a többi mutató összehasonlíthatósága érdekében adják meg (az érték 1 házra/lakásra történő átszámítása).**

- **Az 1 házra / lakásra jutó lakosok száma - a lakosság és a házak / lakások számának aránya; (%)**;

- **A mutató a házak / lakások népességét mutatja. A házakra vonatkozó magasabb érték esetén a lakóházak magasabb arányát jelzi. A lakások esetében magasabb érték esetén kedvezőtlen jellemzőket jelenthet, azonban más**

mutatókat, mint például a lakások szerkezete és területe, továbbra is figyelemmel kell kísérni).

- **Családi / társasházak (lakások) aránya - a családi, társasházi és egyéb épületekben lévő lakások aránya az összes lakott lakásszámhoz viszonyítva.**

- **A családi házak aránya a kistelepüléseken a legmagasabb, a település méretének növekedésével csökken .**

- **Lakások kora, területe, szobaszáma** - a házak építési ideje; a lakások átlagos lakott- / hasznos területe (m²); a lakásban lévő szobák száma. A mutatók a lakások részletesebb jellemzőit figyelik, így meghatározzák a lakások felszereltségét. Az újabb és nagyobb lakások minőségileg jobbak a lakásállomány szempontjából.

- **A lakás műszaki felszereltsége** - gázzal, vízellátással, csatornázással, WC-vel és fürdőszobával felszerelt lakások száma / száma az összes lakásból összesen. Minél magasabb a mutató értéke, annál jobb a lakásállomány minősége a területen. Csehországban az elmúlt években nem gyűjtöttek adatokat, de feltételezhető a teljes felszereltség.

- **A lakás használati joga** - a magán és szövetkezeti vagy önkormányzati tulajdonban lévő lakások száma / százalékos aránya, bérlakások, magántulajdonos lakásai és a társasházakban lévő lakások száma az összes lakásból összesen. A nagyvárosokban minden típus változatosabb képviselője jellemző.

- **Lakásépítés** - az újonnan épített lakások száma időszakonként, ebből kiszámítható az ún. lakásépítési intenzitás, azaz az 1000 lakosra jutó újonnan épített lakások száma (általában évente). A lakásépítési intenzitási mutató az egyes területek lakásépítési vonzerejének alapvető mutatója. Minél magasabb a mutató, annál jelentősebben növekszik a lakosok száma egy adott területen.

- **Családi házak és apartmanházak aránya az újonnan épített lakásokból (%)** - figyelemmel kíséri a lakóházak/családi házak arányát, ez időben is összehasonlítható.

3. Civil társadalom, közösség és szabadidő

Az ebben a fejezetben szereplő valamennyi indikátor azt mutatja meg, hogy a település rendelkezik-e megfelelő létesítményekkel, és ha igen, milyen módon. Minél jobban felszerelt a település, annál vonzóbb a lakhatás szempontjából. Ugyanakkor nagy befolyással bír, hogy ezek a létesítmények hol helyezkednek el a területen. Alapvetően nem jellemző, hogy minden település rendelkezzen minden típusú felszereléssel, de fontos ezeknek a létesítményeknek a megközelíthetősége - ne legyenek nagy távolságra, ugyanakkor közúton is könnyen megközelíthetőek legyenek. A jó közlekedési elérhetőség különösen az alapvető egészségügyi létesítmények, szociális szolgáltatások, üzletek és iskolák számára szükséges.

Egészségügyi létesítmények a településen - az egészségügyi létesítmények felszereltségének szerkezete - kórházak, gyógyszertárak, rendelők, szakorvosok elérhetősége.

A létesítmények kapacitása - kórházi ágyak száma, orvosok száma stb. - abszolút adat, illetve a terület 1000 lakosára vetítve.

A szociális ellátó létesítmények a településen - a szociális ellátó létesítmények felszereltségének szerkezete - idősök bentlakásos otthona, nappali idősellátás, családsegítő stb.

A létesítmények kapacitása - a szociális gondozási létesítményekben lévő ágyak száma, a szociális munkások száma stb. - a terület 1000 lakosára vetítve és abszolút számban megadva.

Kulturális létesítmények a településen - a kulturális létesítmények - könyvtárak, színházak, galériák - felszereltsége és szerkezete.

Sportlétesítmények a településen - a sportlétesítmények felszereltségének szerkezete - játszótéri berendezések, tornatermek, stadionok.

Vendéglátó egységek a településen.

Kiskereskedelmi létesítmények a településen - a kiskereskedelmi létesítmények felszerelésének szerkezete.

Postai szolgáltatások a településen.

Oktatási létesítmények a településen.

Az oktatási létesítmények felszereltségének szerkezete - óvoda, általános iskola, felső tagozat felszereltsége. Az iskolák részletesebb jellemzői (egyenként, de az adott területen lévő óvodák, általános iskolák, középiskolák esetében összefoglalva is nyomon követhetők) - az iskolák típusai és kapacitása, a tanulók száma, az osztályok száma.

Tudományos és kutatóintézetek megléte a területen.

Civil szervezetei tevékenység - az aktív szervezetek száma a településen.

Az egyesületekben tagsággal rendelkező lakosok száma (vagy a lakosok aránya az összlakosság %-ában).

4. Egészség és biztonság

A biztonsági mutatók közös célja a lehető legalacsonyabb értékek elérése, legyen szó bűncselekményekről, szabálysértésekről, balesetek számáról, tüzesetekről vagy például az árvízi aktivitás mértékéről.

Lehetőség van azonban a megelőző intézkedések nyomon követésére is - ebben az esetben viszont a cél a mutatók lehető legmagasabb számszerű értéke lesz (a rendőrök száma, biztonsági intézkedések, a biztonságosabb közlekedést szolgáló tevékenységek, árvízvédelmi intézkedések...).

Egészségügy :

- A rendelkezésre álló helyi egészségügyi és szociális szolgáltatások száma (pl. kórházak, mentőautók, hajléktalanszállók, szociális szolgáltatók, idősök otthona). Ez a mutató a céltelepülés életminőségét méri. Az egyik oka

annak, hogy miért van szükség a kis települések / önálló önkormányzatok integrálására nagyobb közigazgatási egységekbe, az az, hogy csak együttesen képesek a fent említett létesítmények létrehozására és működtetésére.

- **A fent említett egészségügyi és szociális létesítményekben lévő ágyak / férőhelyek száma.** Az egészségügyi ágazatban a legújabb tendenciák megkövetelik a kórházi és szociális ágyak optimális kihasználását. Különösen a szociális gondozóházak és az idősek otthonában az életminőség nagymértékben függ az egy lakosra jutó ágyak sűrűségétől és a rendelkezésre álló ápolók számától.

- **A súlyos egészségügyi problémákkal (rák, stroke, szívroham) küzdő lakosok száma** - amennyiben ez rendelkezésre áll vagy jelentős. Ez a mutató (ha rendelkezésre áll) a GDPR-t tiszteletben tartva mérheti a természeti környezet minőségét, de a település érintett területén található mérgező hulladéklerakókból vagy az egészségtelen életmódból (sport- és fizikai létesítmények hiánya és ezáltal a lakosok csökkent / korlátozott fizikai aktivitása) eredő veszélyeket is.

- **A be nem oltott lakosság százalékos aránya** (nem csak a Covid + Covidhoz kapcsolódóan) - a védőoltás-ellenesek vagy a kollektív védekezést elutasítók száma (kivéve a háziorvos, szakorvos által javasolt esetekben) bizonyíthatja a minőségi egészségügyi oktatás, a dezinformációs online platformok hiányát, vagy jelezheti a világjárványok idején szükséges szigorúbb intézkedések szükségességét.

- **A Covid áldozatainak százalékos aránya a helyi lakosságon belül** (a tüdőkomplikációk vagy a Covid más súlyos formája által okozott halálesetek száma). A mutató kiemelheti a lakosság egészségi állapotát és sebezhetőségét, az egészségügyi és tudományos szektorba vetett bizalmat, valamint az önkormányzati és egészségügyi beavatkozás és karantén szükségességét.

- **A Covidon átesett lakosok százalékos aránya (túlélők száma)** - a fertőzöttség aránya. A mutató a lakosság védettségi arányát, a betegség terjedését megelőző intézkedések minőségét és a járvány kiterjedtségének arányát méri.

- **Háború :**

- **Az állami + magánlétesítményekben elhelyezett menekültek száma.** (összehasonlítva a lakosok számával). A mutató a település kapacitását méri a háborús menekültek elhelyezésére és segítésére, valamint a lakosság hajlandóságát a menekültek segítésére.

- **A helyben foglalkoztatott háborús menekültek száma.** (helyben munkát talált menekültek). A mutató a helyi gazdaság befogadóképességét méri a külső munkaerő befogadására, valamint a helyi lakosság innovatív gondolkodását a helyi erőforrások (emberi, anyagi, természeti) hasznosítására.

- **A helyi iskolába járó menekült gyermekek száma.** A mutató a helyi oktatási intézményeknek a gyermekek, tanulók és diákok befogadására való képességét méri. A mutató jelezheti a helyi tanárok iránti igényt, a pénzügyi forrásokat és a szállásmutatóhoz is kapcsolódik.

- **A menekülteknek segítséget nyújtani képes létesítmények száma** (szállás, étkeztetés, munkahelyek, egészségügyi, szociális szolgáltatások) A mutató az állam vagy a civil társadalom által létrehozott támogatás és logisztika (segélynyújtó központok) meglétét/elérhetőségét méri. A mutató releváns lehet megye vagy regionális szinten.

- **A lakosságon belül élő menekültek aránya.** A mutató a helyi lakosságszám háború miatti növekedését és összetételét méri.

- **A menekülteket érintő vagy a menekültek jelenléte miatti konfliktusok, bűncselekmények száma, beleértve a menekülteket ért erőszakos támadások számát.** A mutató hasznos a nacionalizmus, a fasizmus és a manipuláció elleni küzdelemben. Méri továbbá a menekültek jelenlétének hatását az idegengyűlöletre és bűnözésre.

- **A háború hatása a gazdaságra.** A mutató a háborús konfliktusokhoz kapcsolódó gazdasági

válság miatti munkanélküliségi ráta növekedését méri, beleértve a közvetlen meghatározó tényezőket (pl. üzemanyag-, élelmiszer- és energiaárak emelkedése).

A mutató különösen hasznos azon lakosok számának mérésére, akik a háború és annak hatása miatti intézkedések következtében a szegénységi küszöb alá kerültek.

Bűnözés - a bűncselekmények száma a területen összesen, a bűncselekmények és bűnesetek szerkezete, alakulása, a bűncselekmények felderítettsége.

- **Közlekedési balesetek** - a közlekedési balesetek száma az adott úton vagy területen,

- **Tűzesetek**- a tűzesetek teljes száma (vagy 1000 lakosra vetítve) évente.

- **Árvizek** - vízhozam (m³ /óra), amelyből levezetett mutató, hogy milyen gyakran éri el az adott vízhozam az árvízi tevékenység megfelelő szintjét.

- **Egyéb természeti károk**- az egyes természeti jelenségek (szél, hó/fagy, aszály) által okozott káresetek száma évente.

Általában minden mutató esetében nyomon követhető az egyes események által okozott teljes kár, valamint az áldozatok vagy sérültek száma.

B. KÖRNYEZET

1. Közlekedés

A közlekedésen belül a közlekedési infrastruktúra mutatóit (utak és azok hossza), a közlekedési szolgáltatások mutatóit (csatlakozások és azok száma), illetve az utasok számát figyeljük. Az utak megfelelő hossza elsősorban az egyéni közlekedés minőségét befolyásolja (javítja), a csatlakozások száma pedig a tömegközlekedésre van hatással.

A különböző típusú utak hossza - a megfigyelt területen kerékpárutak, autópályák, közutak (beleértve az I., II. és III. osztályúakat) és vasutak (beleértve a villamosítottakat is) hossza is nyomon követhető;

Az utak sűrűsége - az egyes utak hosszának és az érintett település területének aránya (km / km²).

Az utak sűrűsége nagymértékben összefügg a terület népsűrűségével. A nagyobb sűrűség jobb közlekedési lehetőségeket jelent, másrészt viszont negatívan hat a környezetre.

Egyéb közlekedési létesítmények a környéken - pl. repülőtér, kikötő, drótkötélpálya. Az egyéb közlekedési módok kiegészítik az alapvető közlekedési hálózatot, különösen a repülőtér távolsága van nagy hatással a terület fejlődésére.

Tömegközlekedési kapcsolatok száma - általában az egyes területeken (településeken) megálló különböző típusú közlekedési eszközök (leggyakrabban busz vagy vonat) napi/heti csatlakozásainak számát adják meg. Lehetőség van továbbá a járási / regionális / fővárosi járatok meglétének, a csatlakozások számának vagy az egyes járatok utazási idejének nyomon követésére. A cél a lehető legjobb közlekedési kapcsolatok kialakítása, ami a lakosok nagyobb elégedettségét, de az egyéni közlekedés kisebb igényét és ezáltal a környezet jobb állapotát is jelenti.

Utasok száma - a közlekedési eszközzel szállított személyek száma, vagy a szállított személyek száma időegységenként (nap, hónap, év). A származtatott mutató a járatok kihasználtsága (%-ban), azaz a szállított személyek számának és az egyes járatok kapacitásának aránya.

Az adatokat rendszerint az adott szolgáltatótól lehet megszerezni.

2. Felszereltség

A technikai infrastruktúra felszereltségének mutatója közvetlenül befolyásolja, mennyire vonzó a település lakhatás és vállalkozás szempontjából. A megfelelő felszereltséget ma már szabványnak tekintik. Jelenleg egyre fontosabbá válik a terület digitális technológiákkal való lefedettsége, és az alternatív energiaforrások megléte a területen pozitív hozzáadott értéket jelent.

A műszaki alaphálózatokhoz csatlakozott háztartások száma - a közüzemi vízellátáshoz, villamosenergia-ellátáshoz, gázvezetékhez,

csatornahálózathoz (beleértve a szennyvíztisztítót) csatlakozott lakások száma;

Az érintett műszaki hálózatokhoz csatlakoztatott házak/lakások aránya (%-ban) (az érintett terület összes házából/lakásából).

Digitális technológiákkal lefedett házak - az érintett mobilhálózat, internetszolgáltató vagy televíziós multiplex által lefedett házak száma (aránya). A digitális technológiák lefedettsége jelentősen növekszik, de vannak még más technológiák is, amelyeket nyomon lehet követni.

Alternatív energiaforrásokkal ellátott területek / házak - Az alternatív energiaforrásokat hasznosító létesítmények száma - szél-, víz-, napenergia-, erőművek, fotovoltaikus elemek, biomassza-termelő létesítmények. Érdekes lenne megtudni a felsorolt eszközökhöz csatlakoztatott objektumok számát, illetve a teljesítményüket vagy a teljesítményük arányát a terület teljes energiatermelésében, de az adatokat ehhez nehezebb lehet megszerezni.

A háztartások energiafogyasztása - átlagos víz-, hő-, gáz-, villamosenergia-fogyasztás személyenként vagy háztartásonként és évente.

A mutató különösen az utóbbi időszakban az energiaválság és az energiaárak jelentős emelkedése miatt egyre nagyobb jelentőséggel bír.

3. Környezet

- **Légszennyezés** - CO, NOX, SO2, szilárd részecskék, és egyéb kibocsátások a levegőminőségi mérőállomások szerint (mindig több van a régióban) egy adott időszakra (év), a származtatott mutató azon napok száma egy évben, amikor a légszennyezési szabványt túllépték. A cél a lehető legalacsonyabb légszennyezés, szerencsére ez a tendencia a környezetbarátabb energiaforrások használatával teljesül

- **Hulladéktermelés** - a hulladék mennyisége összesen vagy 1 lakosra vetítve, majd a hulladék szerkezete (kommunális, veszélyes hulladék). A cél a hulladéktermelés csökkentése, de a termelés inkább növekszik.

- **A szelektált vagy újrahasznosított hulladék mennyisége** (vagy az összes hulladékban való aránya) - itt éppen ellenkezőleg, a cél a szelektált hulladék arányának növelése a teljes hulladéktermelésben. Ez részben teljesül.

- **Éghajlat** - éves/havi átlagos hőmérséklet az országban, a régióban vagy az egyes állomásokon, eltérés az átlagos hőmérséklettől.

- Éves/havi átlagos **csapadékmennyiség** az ország, a régió vagy az egyes állomások állomásain, eltérés az átlagos csapadékmennyiségtől.

A levegő átlaghőmérséklete hosszú ideje emelkedik, míg a csapadékösszeg inkább csökken. A fő cél a levegő átlaghőmérséklet mutató növekedésének megállítása, valamint a drámai időjárási ingadozások csökkentése.

- **Víz tisztasága** - a vízfolyásokban lévő hulladékanyagok mennyisége. A vízfolyásokban lévő hulladékanyagok mennyisége hosszú távon inkább csökken, ezt a kedvező tendenciát fenn kell tartani.

- **Védett területek** - a védett területek száma és területe (ha) a nagy kiterjedésű (pl. nemzeti park) és a kis kiterjedésű (természeti emlék stb.) kategóriákban.

- **Ökológiai stabilitási együttható** - Az ún. stabil és instabil tájalelemek területeinek aránya egy adott területen. A stabil elemek közé tartoznak az erdők, állandó gyepterületek, gyümölcsösök, kertek, szőlők, komlóskertek és víztestek, az instabil elemek közé a szántóföldek, beépített területek és egyéb területek. Minél nagyobb a mutató értéke, annál stabilabb a terület, és így annál fenntarthatóbb a további fejlődés szempontjából.

- **Az erdők faji összetétele** - az egyes fajok aránya a teljes erdőterület %-ában; az erdők reprezentációjának faji sokfélesége optimális.

A klímaváltozás hatásaival összefüggő indikátorok

- Aszály
- Eső nélküli napok száma
- Az év során az aszály miatt a vízzel kapcsolatos "problémák" száma
- A település számára rendelkezésre álló víz mennyisége és forrásai
- A létrehozott vizes élőhelyek és víztározók száma
- Árvíz
- Az év során lezajlott hirtelen esőzések/árvizek száma
- Az árvíz által károsított ingatlanok száma
- Az árvíz által esetlegesen érintett területeken való elhelyezkedés miatt veszélyeztetett ingatlanok száma
- Az árvíz megelőző helyi intézkedések száma (visszatartó tározók, pólusok, vízelvezető folyosók, villámárvizeket visszatartó gátak (pl. mikrogátak)).
- Szél
- Tornádók (erős szelek) száma az év során
- Az erős szél által sújtott/károsított ingatlanok száma
- A szelet megállító helyi intézkedések száma (sikátorok, akadályok, tetőszerkezeti változtatások)
- Tüzek
- A természeti elemek által okozott helyi tüzek száma
- Az ember által okozott helyi tüzek száma
- A tűz által károsított földterület / erdős terület nagysága
- A településen bevezetett tűz megelőzési intézkedések száma
- oktatáson alapuló , puha intézkedések, beleértve a végrehajtást és a tilalmakat is
- technikai intézkedések (tűz megelőzési folyosók, nedves területek, víznyelők)

C. GAZDASÁG

1. Vállalkozások és foglalkoztatás

A gazdasági egységek szerkezete - a vállalkozások összetétele (az összes vállalkozás százalékában) a fő gazdasági tevékenység szerint.

Gazdasági egységek összetétele (az összes vállalkozás százalékában) a foglalkoztatottak száma szerint.

Vállalkozók száma - abszolút vagy a terület 1000 gazdaságilag aktív lakosára vetítve is nyomon követhető.

A mutató azt figyeli, hogy a polgárok mennyire aktívak a gazdasági tevékenységek szempontjából. A magasabb értékek nagyobb aktivitást jeleznek a területen.

Munkanélküliség - a munkanélküliek abszolút száma vagy a gazdaságilag aktívak százalékában kifejezve (munkanélküliségi ráta).

A munkanélküliségi ráta alapvető gazdasági mutató. Minél alacsonyabb a mutató értéke, annál stabilabb gazdaságilag a terület, de egy bizonyos minimum alatt a szakképzett munkaerő hiányát jelenti.

A munkanélküliség alakulása - a munkanélküliek százalékos arányának alakulása az idők folyamán

A munkanélküliek szerkezete - nyomon követhető az összes munkanélküli száma vagy aránya, pl. időtartam (tartósan munkanélküliek), életkor (fiatal/öreg munkanélküliek), egészségi állapot, nemek stb. szerint.

Az üres álláshelyek száma - az üres álláshelyek abszolút száma vagy az 1 üres álláshelyre jutó álláskeresők száma.

A foglalkoztatottak szerkezete - a foglalkoztatottak száma és aránya (%-ban) az egyes ágazatokban - elsődleges (mezőgazdaság és erdőgazdálkodás), másodlagos (ipar és építőipar) és harmadlagos (egyéb ágazatok); néha a negyedleges (tudomány, kutatás, oktatás) is elkülönül.

A tercier szektorban, illetve a negyedleges szektorban dolgozók magasabb aránya gazdaságilag stabilabb és fejlettebb területet jelent.

Munkába járás - az ingázók aránya a gazdaságilag aktív népességből (%);

A mutató a terület munkalehetőségeit, a közlekedési lehetőségeket és a lakosok nem helyben történő munkavállalási hajlandóságát mutatja. Ha az ingázás túlsúlyban van a területen, akkor az általában vonzóbb a lakhatás szempontjából (ha agglomerációs és nem elszegényedett településről beszélünk).

Lehetőség van a munkába járás egyéb mutatóinak (ingázási idő, gyakoriság) nyomon követésére is, beleértve az egyes településeket, amelyek között ez történik, a terület legnagyobb munkáltatóit stb.

2. Ipar

- **Bruttó hazai termék** - az egy lakosra jutó teljes GDP, a GDP a gazdasági tevékenységek szerint is nyomon követhető. Egy adott időszakban (általában egy év) egy adott területen létrehozott áruk és szolgáltatások teljes pénzbeli értéke, és az államgazdaság érettségének mutatója.

- **Az ipar összetétele.** - Az egyes ipari ágazatok aránya a területen (gépipar, vegyipar, élelmiszeripar stb.) az ipari termelés %-ában. Az ipar összetételét mutatja, bizonyos diverzifikáció kedvező.

- **Az ipari területek területe iparágak szerint**
- az ipari terület területe (km²-ben) az alapiparágak számára.

3. Mezőgazdaság

A mezőgazdaság területéről származó mutatók a térség mezőgazdasági termelésének bővülését és a gazdálkodás módját mutatják. Nem lehet egyértelműen megmondani, hogy mely értékek az optimálisak, mivel a mezőgazdasági termelés mértékét és szerkezetét nagymértékben a természeti adottságok határozzák meg. A hozammutatóknál általában a mutató legmagasabb értékei a cél.

- **A mezőgazdasági földterület nagysága és aránya** - terület (km² -ben vagy hektárban) vagy részarány (%-ban) az összes mezőgazdasági földterületből és az egyes földtípusokból -

szántóföld, gyümölcsösök, komló- és szőlőültetvények, gyepek és kertek.

- **Mezőgazdasági kultúrák területe** - az egyes kultúrák területe (hektárban) - gabonafélék (búza, rozs, stb.), hüvelyesek burgonya, cukorrépa, ipari növények (repce, szója, stb.), gyümölcsök, zöldségek (különböző fajták).

- **Mezőgazdasági növények betakarítása** - a betakarított növények súlya összesen és külön-külön - meghatározható a hozam, azaz a területegységre vetített termés (t/ha-ban).

- **Állatok száma** - az állattenyésztésben az egyes haszonállatok abszolút száma - szarvasmarha, sertés, baromfi.

- **Az állattenyésztés termékei** - a lefejt tej mennyisége (l-ben) vagy tejhozam (l / 1 tejlő tehén), a tojások száma (absz. vagy tyúkonként), a szarvasmarha, sertés vagy baromfi feldolgozott húsának súlya (tonnában).

4. Szolgáltatások

A szolgáltatási mutatóknak, illetve az idegenforgalomnak kettős jelentése van az érintett terület szempontjából. A turisták szempontjából a mutatók magasabb értékei jobb feltételeket teremtenek a turizmus számára, a helyi lakosság szempontjából pedig javítják a terület gazdasági teljesítményét. Ezért a cél a megfelelő kínálat és a szálláshelyek megfelelő struktúrája, illetve a turisták ennek megfelelő száma, ami kihat a szálláshelyek számának mutatójára is.

A szálláshelyek száma - a megfigyelt területen található valamennyi típusú szálláshely száma. Figyelemmel kísérheti a szobák és az ágyak számát is ezekben a létesítményekben. Az ágyak összlétszáma a megfigyelt terület szálláskapacitását jelzi.

A szálláshelyek szerkezete - az egyes szálláshelytípusok száma és aránya - szállodák a csillagok száma szerint (1-5), panziók, nyaralók, kempingek stb.

Az elszállásolt személyek száma - általában az adott szálláshelyen naponta elszállásolt személyek számát adják meg, de gyakori az éves statisztika is.

A szálláshelyek kihasználtsága a területen %-ban megadva - a mutató kiszámítható az egy adott időszakra (általában egy évre) vonatkozó férőhelyek számából és a megfigyelt területen lévő szálláshelyek teljes ágykapacitásából.

Egyéb szolgáltatások - az egyéb szolgáltatások (fodrászatok, javítóműhelyek stb.) létesítményeinek száma a településeken; a település vagy más terület 1000 lakosára vetítve is kiszámítható.

A mutató fontos a lakosok számára, minél magasabb az értéke, annál vonzóbb a terület a lakhatás szempontjából.

Egyebek

Az adott terület **milyen nagyobb közösséghez tartozik** - a település tagsági viszonyai (abszolút értékben vagy az adott területi egység, pl. régió százalékában) a mikrorégiókban, helyi akciócsoportokban, eurorégiókban stb.

A magasabb értékek az adott terület jobb együttműködési fokát jelentik.

A területi stratégia területi hatálya - milyen területi tervdokumentációval rendelkeznek a nagy területi egységek, az önkormányzatok területi tervei (beleértve azok aktualitását), egyéb területi tervdokumentumok, mint például a természeti (táj)egységekre vonatkozó stratégiák.

A magasabb értékek a terület könnyebb és összehangoltabb fejlesztését feltételezik.

Építésügyi hatóság, anyakönyvi hivatal, rendőrség - hány település tartozik az adott szerv alá a környéken.

Turisztikai látványosságok - például vár, kastély, múzeum, kilátótorony, erőd, barlang, szikla, gát stb. Ezeket vagy egy részletesebb térkép, vagy a terület helyi ismerete alapján lehet megtalálni. (Ez csak a kiválasztott turisztikai látványosságok listája, lehetséges a konkrét helytől függően testre szabni és továbbiakat felsorolni).

Az indikátorok minden észlelt értékét össze kell hasonlítani más területekkel. Az egyik lehetőség mindig az, hogy összehasonlítsuk a magasabb rendű területi egységekkel - kerület, régió, állam vagy az EU. A településekre vonatkozó mutatók esetében azonban jobb a települések megfelelő méretcsoportjával összehasonlítani (pl. egy 100 lakosú településről a munkába járás logikusan sokkal magasabb lesz, mint egy 1 millió lakosú város esetében, ezért pontosabb a hasonlóan nagy települések összehasonlítása). Ugyanakkor a mutatók legtöbb értéke esetében hasznos nyomon követni azok időbeli alakulását. A legtöbb mutató esetében évente egyszer, a csak a népszámláláskor rendelkezésre álló mutatók esetében pedig 10 évente egyszer javasoljuk az értékek nyomon követését. A lakosok száma esetében a leghosszabb idősorok nyomon követését javasoljuk - a Cseh Köztársaságban pl. 1869 óta rendelkezésre állnak az adatok, mindig 10 évente, egészen a települések, illetve azok részeinek szintjéig.

